

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ξεπετιούνται τα νησιά κι οι θεές απ' το πουθενά;	9
Τι γίνεται στο νησί της Αφροδίτης;	12
Κάνουν μπουρμπουλήθρες τα πλοία;	20
Έχεις ταξιδέψει με μια <i>Γοργόνα</i> ;...	30
Βουτάνε οι επιστήμονες στον βυθό;	37
Γκρεμίζει ένα «θέλω» ολόκληρο βουνό;	44
Ποιος έχει δει μια θάλασσα σαν πισίνα;	56
Ποιος θα βρει πρώτος το δέκατο έβδομο κιβώτιο;	64
Κρύβει θησαυρούς η θάλασσα;	69
Κρατούν τη λάμψη τους τα πεφταστέρια στον βυθό; ..	75
Βγαίνουν τυχερές οι γρουσουζικες μέρες;	83
Το σκάνε απ' τη θέση τους τα αγάλματα;	94
Άνθρακας ο θησαυρός;...	102

Ξεπετιούνται τα νησιά κι οι θεές απ' το πουθενά;

Μια φορά κι έναν καιρό, απλωνόταν μια θάλασσα εκεί ακριβώς που συναντιούνται το Αιγαίο, το Ιόνιο και το Κρητικό πέλαγος. Μια θάλασσα που ώρες ώρες την έβλεπες ήρεμη κι άλλοτε πάλι θύμωνε και μούγκριζε σαν κάποιος να την πείραξε, θηρίο ανήμερο. Κάποια μέρα, όταν κανείς δεν το περίμενε κι ούτε το φανταζόταν, τσουπ, να σου και ξεφυτρώνει στην επιφάνεια απ' τα βάθη της μια μικρή, τοσηδά κονκκίδα γης! Σιγά σιγά, αυτό το μικροσκοπικό νησί ήρθαν και το κατοίκησαν άνθρωποι απ' τα γύρω μέρη κι από τότε έπαψε να είναι έρημο. Με κούραση και υπομονή οι κάτοικοί του έχτισαν σπίτια χαμηλά μα όμορφα, μοιράζοντας δικαία το καινούριο νησί τους σε πολλά ξεχωριστά κομμάτια, έτσι που ξεφύτρωσαν σκορπισμένα με τάξη στο όμορφο τοπίο του εξήντα τέσσερα μικρά, γραφικά χωριά. Ένα από αυτά το είπαν Λιβάδι κι έβοσκαν τα πρόβατα, τα γίδια και τα γελάδια τους, το άλλο πάλι το ονόμασαν Ποταμό κι ήταν γεμάτο από κάθε είδους ψάρια, γόπες, πέστροφες, μαρίδες, γαύρο και σφυρίδες. Σε όλα τα χωριά τους οι κάτοικοι του νησιού έδωσαν από ένα όνομα, όμως το πιο ωραίο το είπαν Χώρα,

εκεί που βρίσκονται οι δίδυμοι κόλποι. Μα κι ολόκληρο το νησί χρειαζόταν στο τέλος ένα όνομα, κι αφού οι άνθρωποι τυράννησαν πολύ το μυαλό τους μέρες πολλές, και δεν τους κόλλαγε ύπνος, το βάφτισαν στο τέλος Κύθηρα κι ευχήθηκαν μέσα απ' την καρδιά τους να τους ζήσει, να τους αντέξει πάνω του, να μη βουλιάξει απ' το βάρος τους.

Αργότερα ήρθαν στο νησί, γιατί το ζήλεψαν για την ομορφιά του, και ξένοι νονοί δίνοντάς του δεύτερη ονομασία – Τσιρίγο το είπαν αυτοί. Έτσι, το νησί μας έμεινε γνωστό στην ιστορία με δυο ονόματα, όπως λέμε για ανθρώπους Κωνσταντίνος-Αλέξανδρος ή Σπυριδούλα-Φωτεινή!

Οι κάτοικοι του νησιού αυτού γρήγορα άρχισαν να δουλεύουν με μεράκι τη γη κι αυτή τους ανταμείψε για τον κόπο τους με πολλά προϊόντα απαραίτητα για να ζήσουν, όπως το ξανθό λάδι. Στη συνέχεια έφτασαν και το κατέκτησαν πολλές φλύαρες μέλισσες, να κάνουν παρέα στους κατοίκους βουίζοντας πάνω απ' τα κεφάλια τους, κι ο τόπος πλημμύρισε από μυρωδάτο, λαχταριστό μελάκι. Έτσι πρόκοψαν με τα χρόνια οι άνθρωποι και το νησί έγινε ζηλευτό. Ως και μια θεά το διάλεξε να αναδυθεί μέσα από τα νερά του, η ουράνια θεά της ομορφιάς, η κόρη του μεγάλου Δία, η Ξανθιά Αφροδίτη. Ο μύθος λέει πως μια ηλιόλουστη μέρα ξεπρόβαλε απ' τα βάθη της θάλασσας και στην αρχή ούτε που κουνούσε απ' το ξεχωριστό μέρος. Έπειτα από καιρό, μόνο, η Κυθέρεια Αφροδίτη χώθηκε μέσα σε ένα μεγάλο κο-

χύλι για να ταξιδέψει μέχρι την Κύπρο, όπου κι έμεινε τελικά για να ζήσει κοντά στους ανθρώπους, που τη λάτρεψαν και την είχαν δίπλα τους να τους προστατεύει... Από τότε το νησί, Κύθηρα ή Τσιρίγο, ονομάζεται και νησί της Αφροδίτης.

Τι γίνεται στο νησί της Αφροδίτης;

— Στο νησί της Αφροδίτης... πού αλλού;

— Πάλι;

— Πάλι!

— Σαν τις μέλισσες... που λέει κι ο παππούς ο Χριστόφορος γελώντας κάτω απ' τα μουστάκια του.

— Και το μέλι πετιμέζι, με πειράζανε οι φίλοι μου.

Δίναμε κάθε χειμώνα ραντεβού με τηλεφωνήματα και sms και e-mail, μα έπρεπε να περάσουν μπόλικοι μήνες μέχρι να βρεθούμε ξυπόλυτοι στην αμμουδιά του νησιού. Ξέραμε ότι θα ξαναβρεθούμε σε μια μικρή κουκκίδα γης που δε βαρέθηκε ακόμα να πλατσουρίζει θαρρετά στη θάλασσα, εκεί, στα νότια της Πελοποννήσου. Προορισμός μας το νησί των Κυθήρων, το νησί της Αφροδίτης, γιατί η «Σειρήνα» που μας καλούσε κοντά του κάθε χρόνο ήταν η Αφροδίτη, η ξαδέρφη μου, που μας περιμένε πώς και πώς όταν λαλούσαν τα τζιτζίκια απ' τη ζέστη. Μόλις ξεμύτιζε ο Ιούλης θα πηγαίναμε για άλλη μια χρονιά στο νησί μας. Θα έβλεπα ξανά τον παππού Χριστόφορο και τη γιαγιά την Αυγούλα, που δεν το κουνάγανε ρούπι από εκεί όσο κι αν τους παρακαλούσαμε να έρθουν να μας δουν στην πρωτεύουσα.

Για μένα το νησί αυτό ήταν ένας γλυκός προορισμός. Εκεί θα είχα παρέα. Γιατί, μοναχοπαίδι καθώς ήμουν, είχα περάσει και κάποια καλοκαίρια κλεισμένος στο διαμέρισμα της οδού Κολοκοτρώνη, να στριφογυρίζω βαριεστημένος από δωμάτιο σε δωμάτιο ή να το ρίχνω στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, αναζητώντας χαμένους θησαυρούς μπροστά σε μια φωτισμένη οθόνη – το καλοκαίρι, όμως, ήξερα πως πάντα θα με περιμένουν τα Κύθηρα, μιας κι οι γονείς μου πνίγονταν στη δουλειά και δεν είχαν πολλές μέρες άδεια.

Ο παππούς ο Χριστόφορος τα Κύθηρα τα έλεγε τις πιο πολλές φορές Τσιρίγο, με μια ιδιαίτερη προφορά, κι εγώ ξεκαρδιζόμουν στα γέλια σαν κουδούνιζε στα αυτιά μου ένα τόσο αστείο όνομα για νησί. Όμως ο παππούς Χριστόφορος –είχα το όνομά του– καλός καλός, αλλά δε σήκωνε κουβέντα για τον τόπο του.

—Ήταν, μου είπε μια μέρα σοβαρός σαν να στραβομουτσούνιασε με το φέρσιμό μου, η ενετική ονομασία του νησιού της Αφροδίτης, βρε παιδί μου...

Κι όταν εγώ σοβάρεψα και τον κοίταξα στα μάτια:

—Μάθε λοιπόν, μικρέ, πως το νησί μας το τραγούδησε ακόμα κι ο κυρ Όμηρος, ο μεγαλύτερος ποιητής μας! κανχήθηκε και φούσκωσε σαν παγόνι σμίγοντας τα παχιά του φρύδια.

—Ο Όμηρος; φώναξα ενθουσιασμένος.

—Μάλιστα... ο Όμηρος, όπως το ακούς, ο μεγάλος αυτός ποιητής της αρχαιότητας που, σαν θα πας με το καλό στο γυμνάσιο, θα μάθεις καλά ποιος ήταν του λό-

γού του και για τα μεγάλα ποιήματα που έκατσε κι έγραψε για πρώτη φορά σε χαρτί, για να τα έχουμε μέχρι κι εμείς σήμερα να τα διαβάζουμε στα σχολεία μας. Αυτός λοιπόν ο σπουδαίος ποιητής των Ελλήνων ονόμαζε τα Κύθηρά μας «ζάθεα», που πάει να πει ιερά χώματα, αγιασμένα, μυρωδάτα! συμπλήρωσε ο παππούς, συγκινημένος πια – κι όταν έπαιρνε φόρα να μιλήσει για το νησί του, δεν τον σταματούσε τίποτα:

— Δυο σπουδαίοι ήρωες του Ομήρου κατάγονταν από τα μέρη μας, ο Λυκόφρονας κι ο Αμφιδάμαντας, ενώ λένε πως ο Πάρης, το βασιλόπουλο της Τροίας, κι η ωραία Ελένη του Μενέλαου πέρασαν μερικές μέρες στα Κύθηρα ξένοιαστοι σαν σκανδαλιάρικα παιδιά. Έφτασαν, λέει, εδώ για να ευχαριστήσουν τη θεά Αφροδίτη – που 'χε αγαπήσει πολύ το νησί μας – και να της ζητήσουν να φυσήξει πρώτο αεράκι για να συνεχίσουν το ταξίδι τους ως την Τροία. Δεν είναι όμως μονάχα ο Όμηρος. Για τούτο το νησί και τις χάρες του μιλάνε κι άλλοι συγγραφείς της αρχαιότητας: ο Ηρόδοτος, ο Διόνυσος, ο δάσκαλος Αριστοτέλης που το ονομάζει Πορφυρούσα, ως κι ο ιστορικός Ξενοφώντας μιλάει στα βιβλία του για την Κυθηρία γη μας!

Μίλαγε ο παππούς με τόση περηφάνια για το νησί, έλεγε πως δε σου μιλούσε ένας απλός άνθρωπος, ένας μελισσοκόμος που 'χε βγάλει κουτσά στραβά, με χίλια βάσανα, την τρίτη δημοτικού, αλλά ένας σπουδαίος επιστήμονας, που είχε μελετήσει την ιστορία μέσα από χαρτιά κι επίσημα έγγραφα, πολύξερος και ξακουστός

για τη μεγάλη σοφία του. Ποιος μπορούσε να τον σταματήσει;

— Πολύ αργότερα, γιε μου, τα Κύθηρα, λόγω της καλής τους γεωγραφικής θέσης, πάλεψαν να τα κάνουν κτήμα τους οι δυο μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, οι δυο ακούραστοι μονομάχοι της αρχαιότητας, η Αθήνα κι η Σπάρτη. Με αμείωτο πείσμα και οι δυο, τραβούσαν το σκοινί ποια θα πετάξει την άλλη κάτω. Ώσπου στο τέλος τα κατάφεραν οι Αθηναίοι και έκαναν τα Κύθηρα δικά τους, κατέληξε ο παππούς, χαρούμενος για την καταγωγή του.

Σ' αυτά τα αγιασμένα χώματα του παππού θα πήγαινα να περάσω το καλοκαίρι μου και φέτος, τσαλαβουτώντας σαν το παπί στις όμορφες θάλασσές του, που έκρυναν μέσα τους όμορφα μυστικά. Μα κάθε χρόνο τα ίδια και τα ίδια, νόμιζα πως ξέρω απ' έξω κι ανακατωτά το νησί της Αφροδίτης πια. Το 'ριχνα λοιπόν στην γκρίνια μήπως ψήσω τους γονείς μου να πάμε κάπου αλλού, να δούμε τίποτα διαφορετικό. Εκείνοι όλο καθυστερούσαν να με ρίξουν σε νέες περιπέτειες, που πάντα μου υπόσχονταν πως θα έρθουν «αργότερα κι αργότερα» μα δεν έρχονταν ποτέ.

Ευτυχώς το κάλεσμα της Αφροδίτης το δέχονταν ως τώρα κι άλλοι σαν κι εμένα, παιδιά που ζούσαμε αλλού αλλά η σκούφια μας κράταγε από εκεί κι είχαμε όλοι την ίδια ρίζα. Θα 'βλεπα τουλάχιστον ξανά τους φίλους μας, τον Αριστείδη που ζούσε τον χειμώνα στην Καλαμάτα, τον Προκόπη, που έμενε από δύο χρονών στη Φλώρινα γιατί οι γονείς του διορίστηκαν εκεί καθηγητές, και την Ελίνα που μας ερχόταν κάθε χρόνο σεινάμενη κουνάμενη απ' την Κρήτη.

Φέτος είχε χτυπήσει συναγερμός πως θα περνούσε κι η Ελπίδα απ' τα μέρη μας, που τη λέγαμε «Αθηναία» γιατί δεν ξεκολλούσε από την πρωτεύουσα. Δε θα άντεξε μάλλον τη μουρμούρα μας μετά από δυο ολόκληρα χρόνια απουσίας απ' τα μέρη μας η «ψηλομούτα», γιατί όλο καμώματα και νάζια ήταν κι όλο μας έκανε τη σπουδαία! Μύγα στο σπαθί της δε σήκωνε...

Φέτος έλεγε πως δε θα μας άφηνε να την περιμένουμε, φιλούσε και σταυρό, όπως έλεγε, μα ακόμα τα τηλέφωνα δεν έχουν οθόνη να βλέπαμε αν το έκανε στ' αλήθεια ή έπαιζε μαζί μας.

Αυτή το ήθελε, μας δικαιολογούνταν τον Σεπτέμβρη. Το αγαπούσε το νησί μας, αλλά κάτι πάντα την εμποδίζε να γίνει ένα με εμάς τα προηγούμενα καλοκαίρια. Φέτος, όμως, οπωσδήποτε, λέει, θα ερχόταν παρέα με την ξαδέρφη της, τη Φανούλα, πρώτη φορά μετά το ατύχημα, γιατί αυτή πια θα ήταν τα μάτια της.

Κι έτσι, μόνο ο Μάξιμος μας έκανε ακόμα το βαρύ πεπόνι, αλλά πού θα πήγαινε, θα τον πείθαμε κι αυτόν

να μας ακολουθήσει ως τα Κύθηρα. Ο αθεόφοβος από πέρυσι μας το έλεγε ορθά κοφτά πως καλά κι άγια τα Κύθηρα αλλά νισάφι πια, τα έφαγε με το κουτάλι, έψαχνε κάτι άλλο, κάτι καινούριο, κάτι «πολύ σούπερ...».

Η Αφροδίτη, όμως, γνωστή κι ως «αλεπού», βρήκε τον τρόπο να τον καταφέρει. Κάθισε ένα απόγευμα και σκέφτηκε, η πονηρή, να του στείλει μια κάρτα απ' το νησί όχι μόνο για να του θυμίσει την ομορφιά που θα έχανε αν με την ξεροκεφαλιά του δεν ερχόταν στο ραντεβού μας, αλλά και με έναν άλλο σκοπό – γι' αυτό και του έγγραψε και μια αφιέρωση. Έτσι, ο Μάξιμος την άνοιξε την κάρτα κι έγινε λιώμα, κι αν ήμασταν κοντά του θα τον μαζεύαμε με τα κουταλάκια. Η Αφροδίτη έστειλε σε όλους τη μαγική φράση στο κινητό, περήφανα για το κατόρθωμά της:

*«Σε ανάμνηση της Αποδημίας
η Γενέθλια γη αφιερώνει»*

...δηλαδή «για να θυμόμαστε πως πολλοί από εμάς φύγαμε μακριά από το νησί μας...» Όλοι οι «Κυθήριοι» καταλάβαμε το κόλπο της: Στα Φράτσια, ένα μεγάλο χωριό στο πιο κεντρικό σημείο του νησιού, υπάρχει ένα μοναχικό δέντρο με μια μαρμάρινη πλάκα πάνω του που δείχνει δυο ζευγάρια δελφινιών, που το ένα κοιτάει από τη μια πλευρά και το άλλο από την άλλη σαν να είναι μαλωμένα από χρόνια. Ανάμεσά τους είναι μια πυξίδα, που έχει στο κέντρο της το σχήμα των Κυθήρων, κι από κάτω είναι γραμμένη η φράση αυτή. Γιατί λένε

πως στους έξι Κυθήριους οι πέντε έχουν φύγει για να ζήσουν μακριά απ' το νησί, σαν εμάς καλή ώρα, κι έρχονται μόνο το καλοκαίρι και τις μεγάλες γιορτές για να ανοίξουν τα σπίτια, να μπει φως απ' τα παραθύρια στα κλειστά δωμάτια.

Έτσι έπεσε και το τελευταίο φρούριο που το λέγαμε Μάξιμο!

Μα εμένα κάτι άλλο, που είχα μάθει εντελώς τυχαία πριν από έναν μήνα ενώ τρώγαμε στο σπίτι το μεσημέρι, γυρόφερνε στο μυαλό μου κι ούτε έκανα κουβέντα γι' αυτό μέχρι να συναντηθώ με τα παιδιά της παρέας. Εκείνη τη μέρα, λοιπόν, ανάμεσα στο κυρίως πιάτο και στο φρούτο, άκουσα τη μαμά να λέει στον μπαμπά πως φέτος «θα είχαμε εξελίξεις στο νησί...».

— Εξελίξεις; ξαφνιάστηκε ο μπαμπάς.

— Όπως σε βλέπω και με βλέπεις, έκανε η μαμά με σιγουριά.

— Δηλαδή; Τη σκούντησε για να μην αρχίσει να τον πιλατεύει – γνωστή τεχνική της μαμάς.

— Κάτι ψιθυρίζουν ότι θα ανακινήσουν το θέμα του ναυαγίου...

— Το ναυάγιο; μπήκα στο παιχνίδι παρατώντας το κουτάλι στο τραπέζι. Μα με μπέρδευε λιγάκι εκείνο το «ανακινήσουν».

— Πάντως όχι το ναυάγιο των βαθμών σου..., με έβαλε

στη θέση μου η μαμά με τον τρόπο της και το ύφος της! Λούφαξα στη θέση μου, γιατί δεν είχα μούτρα να μιλήσω γι' αυτό το θέμα. Δεν ήθελα να αρχίσει να σχολιάζει το πώς κατέβηκαν έτσι ξαφνικά οι βαθμοί μου στο σχολείο. Πράγματι, δεν τα είχα πάει καλά στην έκτη δημοτικού και δεν ήμουν καθόλου περήφανος γι' αυτό μου το «κατόρθωμα». Άφησα λοιπόν το κεφάλαιο «ναυάγιο», γιατί είχε ράμματα για τη γούνα μου η μαμά. Ηεικόνα, όμως, του ναυαγισμένου πλοίου στο νησί μου έφερε στον νου τον Αβλέμονα, το μικρό λιμανάκι που η άλλη γιαγιά μου, της μαμάς από την Πάτρα, δεν εννοούσε να το πει ποτέ σωστά και το έλεγε Αυγολέμονα, κι εμείς πέφταμε πάντοτε κάτω ξεροί απ' τα γέλια!

Σύρθηκα λοιπόν σαν τον βρεγμένο γάτο στο δωμάτιό μου κι άνοιξα τον υπολογιστή. Ήθελα να μάθω περισσότερα πράγματα για το ναυάγιο που είχε γίνει πιο παλιά στο νησί μας, και δεν άργησα να μάθω όλη την αλήθεια με το νι και με το σίγμα. Μόλις πάταγα το πόδι μου στο νησί της Αφροδίτης θα τους έκανα τον έξυπνο με όλα αυτά που διάβασα για τον *Μέντορα*, το πλοίο που κάποτε βυθίστηκε στα νερά του Αβλέμονα.

Κάνουν μπουρμπουλήθρες τα πλοία;

Διακόσια ολόκληρα χρόνια αν γυρίσουμε πίσω το μεγάλο ρολόι του χρόνου για να κοιτάξουμε το χτες, σαν σε ασπρόμαυρη ταινία, πάνω στον ιερό βράχο της Ακρόπολης κάτι μαγείρευαν κάποιοι πονηροί με μια κουτάλα μεγάλη και βαθιά, την εποχή που ακόμα ήμασταν σκλάβοι των Τούρκων. Τάχα ήθελαν να φροντίσουν τα μάρμαρα, που έμεναν αιώνες εκεί ακίνητα κι ωραία, να μην τα καταστρέψει κανένας εχθρός. Βρέθηκε τότε κάποιος εξυπνάκιας Άγγλος λόρδος, πρέσβης των Τούρκων στην Ελλάδα εκείνη την εποχή, κι ούτε λίγο ούτε πολύ, ο παμπόνηρος, παρέα με συντρόφους του το 'βαλε σκοπό να αρπάξει τους θησαυρούς μας χωρίς να τον πάρουμε μυρωδιά εμείς, για να τους ταξιδέψει πολύ μακριά απ' την πατρίδα που τους γέννησε. Σε κανέναν δεν τόλμησε να ξεφουρνίσει πως κατά βάθος του είχε μπει στο μυαλό η ιδέα να στολίζει μ' αυτά τα γλυπτά το αρχοντικό του για να κάνει φιγούρα στους άλλους λόρδους, να τους μπει στο μάτι. Η γυναίκα του τους ήθελε τους θησαυρούς μας, κι εκείνος δεν της χάλαγε χατίρι! Κι ο πεθερός του περίμενε έναν θρόνο από εμάς για να αναπαύεται!

Έτσι, σχεδίασε να τα πάρει μακριά απ' τη χώρα μας, ξαναβαφτίζοντάς τα στα καλά καθούμενα «Ελγίνεια» απ' το όνομά του, σαν να 'ταν αυτός ο παππούς τους. Από πού κι ως πού «Ελγίνεια» τα μάρμαρα του Παρθενώνα μας δεν το χωρούσε το μυαλό ανθρώπου, αλλά οι Έλληνες εκείνη την εποχή είχαμε άλλες φουρτούνες στο μυαλό μας κι όλα αυτά τα λογαριάζαμε για «λεπτομέρειες»!

Έτσι, ένα ωραίο πρωί ο κυρ Έλγιν, κρατώντας στα χέρια του μια άδεια με πολλές υπογραφές κι επίσημες σφραγίδες, μια άδεια που έγραφε με μαύρα, έντονα γράμματα μια ακαταλαβίστικη λέξη –«qualche»– στέκοταν καμαρωτός έξω απ' τον ιερό ναό της θεάς Αθηνάς δίχως να πάρει από εκείνη ούτε ένα γραμμάριο σοφίας. Αυτό το «qualche» άλλοι το μετέφρασαν «μερικά», αλλά εκείνος το διάβασε χωρίς να το πολυσκεφτεί «οποιαδήποτε», γιατί τον βόλεψε μια χαρά – κι άρχισε το κακό, με τον λόρδο να μαζεύει όσα μάρμαρα του άρεσαν.

Μπαμ και μπουμ βαρούσαν τα σφυριά ώρες πολλές μέσα στο ήσυχο τοπίο ψηλά στην Ακρόπολη της Αθήνας. Ο καημένος ο Τούρκος αξιωματικός, που τον είχαν βάλει να προσέχει το μνημείο, κοίταγε όσα γίνονταν γύρω του ανήμπορος να αντιδράσει. Μία μία οι πέτρες του ναού σωριάστηκαν στο χώμα απ' το συνεργείο του Άγγλου και τα κομματιασμένα μάρμαρα σκορπίστηκαν εδώ κι εκεί σαν άχρηστες πέτρες.

Ένα δάκρυ κύλησε απ' τα μάτια του φτωχού αξιω-

ματικού κι ας μην ήταν Έλληνας, κι ας μην ήταν τα ιερά της πατρίδας του που γίνανε κομμάτια. Ένα δάκρυ θα έχυναν στο χώμα κι όσοι πονούσαν την αρχαία ελληνική κληρονομιά, μα ήταν αδύναμοι όλοι τους, γιατί ήταν λέει ραγιαδες, που πάει να πει δούλοι δίχως καμιά δύναμη να φωνάξουν «Όχι!», «Σταθείτε!», «Κάτω τα χέρια απ' τους θησαυρούς μας...».

Κάποια στιγμή, κάποιος πιο θαρραλέος λένε ότι έμπηξε τις φωνές να σταματήσουν να διαλύουν το μνημείο, αλλά ποιος να τον ακούσει όταν απέναντι κάποιοι άλλοι χάζευαν το «θέαμα» χαμογελώντας αδιάφορα; Στο κάτω κάτω, ο άρπαγας κρατούσε στο χέρι του μια διαταγή που έλεγε πως οι Τούρκοι που διοικούσαν τότε τη χώρα μας δίνουν το ελεύθερο στον Άγγλο να πάρει μαζί του τα μάρμαρα κομματιασμένα για να τα φυλάξει σε δικό του μέρος «με ασφάλεια».

Κάποια άλλη στιγμή, πάλι, ένας εργάτης αγανακτισμένος πέταξε κάτω την αξίνα του μόλις κατάλαβε πως αυτοί οι κατεργάρηδες δε σέβονταν το χτες και πήγαιναν να κάνουν μεγάλη ζημιά στον τόπο, αλλά τον πήρσαν για τρελό κι ίσως να του φόρεσαν ζουρλομανδύα πριν τους ανάψει καμιά φωτιά με τη «χαζομάρα» του.

Τίποτα δε σταματούσε το κακό. Το συνεργείο δούλευε νύχτα μέρα, διπλή και τριπλή βάρδια, δεν έκανε πίσω με τίποτα. Ο λόρδος μας, περήφανος για το κατόρθωμά του, κράταγε στα χέρια του το επίσημο χαρτί που έκανε νόμιμη την αρπαγή κι όλο έδινε διαταγές να κάνουν γρήγορα, να βιαστούν, να μην καθυστερούν οι

εργάτες στη δουλειά τους. Δυο μεγάλες δυνάμεις ενωμένες τα είχαν βάλει με τη μικρή Ελλάδα. Βάλθηκαν να την ξεδοντιάσουν με την άνεσή τους λέγοντας πως όλα αυτά γίνονται για το καλό μας και για το καλό της πατρίδας μας, κι ότι πολύ σύντομα όσα μας έπαιρναν θα μας τα γύριζαν πίσω. Λόγια μεγάλα και παχιά!

Σιγά σιγά τα γκρεμισμένα μάρμαρα άρχισαν να στριμώνχονται σε ξύλινα κουτιά, γιατί έπρεπε να μεταφερθούν! Δεκαεφτά ολόκληρα κιβώτια χρειάστηκαν για να τα χωρέσουν. Σε δεκαεφτά κιβώτια στοιβάχθηκαν όλοι οι θεοί του Ολύμπου, που κάποτε ήταν η επίσημη θρησκεία των Ελλήνων. Κι από το φως που χάιρονταν ως τώρα στην αττική γη χώθηκαν στο μαύρο σκοτάδι έτοιμοι να ξενιτευτούν.

Ο Παρθενώνας, το Ερέχθειο, ο Ναός της Απτέρου Νίκης, τα Προπύλαια, όλα, όλα λεηλατήθηκαν μπροστά στα μάτια μας κι άρχισαν να φορτώνονται νύχτα μέσα στο σκοτάδι στο ιδιωτικό πλοίο του Έλγιν με το όνομα *Μέντορας*, ένα καραβάκι με δυο κατάρτια, που 'χε από μέρες ρίξει άγκυρα στο λιμάνι του Πειραιά περιμένοντας από ώρα σε ώρα να σαλπάρει.

Ένα πρωί φθινοπώρου, που έριχνε καρεκλοπόδαρα ο Θεός, ο *Μέντορας* σάλπαρε σαν τον κλέφτη από τον Πειραιά, παιχνιδάκι στα χέρια ενός έμπειρου Μαλτέζου καπετάνιου που έδινε εντολές με το τιμόνι του πλοίου στα χέρια, «Κάντε τούτο... κάντε το άλλο», στους δώδεκα ναύτες του με προορισμό τη Μάλτα. Το φορτίο αποτελούνταν, σύμφωνα με ένα άλλο επίσημο

χαρτί, από «γλυπτά, τμήματα αγαλμάτων... τρεις ολό-
ασπρους μαρμάρινους θώρακες, έναν θρόνο... κομμιά-
τια από κολόνες μοναδικής τέχνης κι αξίας...».

Μα φαίνεται, όμως, πως το άδικο πληρώνεται μια μέρα, κι ο θεός Ποσειδώνας δεν έμεινε με σταυρωμένα τα χέ-
ρια να παρακολουθεί τη ληστεία. Μόλις κατάλαβε τι
πάει να γίνει, σηκώθηκε όρθιος, ξαναμμένος από θυμό.
Με το αστραφτερό βλέμμα του εντόπισε το σημείο
πλεύσης του *Μέντορα*, πήρε στα δυνατά του χέρια την
πιρούνα με την οποία ανακάτευε τη θάλασσα, τη σήκω-
σε ψηλά ουρλιάζοντας και χτύπησε θυμωμένος τα νερά
να τιμωρήσει με τη δύναμή του τους ξένους λωποδύτες.

Ήταν απόγευμα κι ο ήλιος πήγαινε ντροπιασμένος
κι αυτός να δύσει όσο γίνεται πιο γρήγορα, να μη βλέπει
άλλο το άδικο. Το μαλτέζικο πλοίο έπλεε στο πέλαγος,
όταν ξαφνικά οι δυνατοί αέρηδες μαύρισαν τη θάλασ-
σα σηκώνοντας γύρω από το μικρό μπρίκι κύματα βου-
νά. Ο *Μέντορας* άρχισε να κουνιέται πέρα δώθε χτυπη-
μένος από τα νερά. Οι αέρηδες βάλθηκαν να μουγκρί-
ζουν σαν άγρια θεριά γύρω του, κι ο *Μέντορας*, καρυ-
δάκι παραδομένο στις ανάσες τους, παρασύρθηκε μπό-
λικά μίλια νοτιότερα. Μόλις το καράβι έφτασε στον
Αβλέμονα των Κυθήρων μας, ο καπετάνιος διέταξε
τους άντρες του να ρίξουν δύο άγκυρες, μήπως κατα-
φέρει να γαντζωθεί έστω η μία στη λάσπη και γλιτώ-

σουν απ' τη μανία του καιρού – μα φαίνεται πως ο καιρός είχε κι αυτός παλαβώσει, δε νικιόταν με τίποτα η τρέλα του. Οι άγκυρες δεν κράτησαν για πολύ και το καράβι τελικά παρασύρθηκε απ' τα κύματα. Τότε ο καπετάνιος έσκασε από το κακό του. Ως τώρα δεν είχε ξαναπάθει τέτοιο ρεζίλι. Ανέβηκε στο κατάστρωμα και διέταξε με φωνή που πάγωσε τους ναύτες του να κόψουν τα σκοινιά. Για να σωθούν τουλάχιστον οι ψυχές που κουβαλούσε το πλοίο τους. Δεν είχαν πια άλλη δύναμη να τα βάλουν με τη μανία του αγριεμένου θεού των Ελλήνων κι ο καπετάνιος είχε δίκιο, γιατί σε πολύ λίγο το καράβι τους, γκουπ, κοπάνησε με δύναμη πάνω στα κοφτερά δόντια των βράχων. Όλοι κοκάλωσαν κι ο μικρός *Μέντορας* άρχισε σιγά σιγά να χορεύει σαν τρελός πέρα δώθε χωρίς να μπορεί να κρατηθεί άλλο στην επιφάνεια της θάλασσας. Το πλήρωμα τα 'χασε βλέποντας το καράβι τους να κάνει μπουρμπουλήθρες, έβαλαν τις φωνές, δεν τους έμενε τίποτα άλλο απ' το να πηδήξουν στο νερό για να σωθούν τουλάχιστον αυτοί. Το πλοίο σιγά σιγά έγερνε προς τα δεξιά κι όλο χανόταν ο μεγάλος όγκος του, ώσπου βυθίστηκε τελικά στον Αβλέμονα σκορπίζοντας τον πανικό στους ναύτες και στον καπετάνιο, που το έβλεπαν να χάνεται απ' τα μάτια τους. Ευτυχώς οι άνθρωποι πήδηξαν έγκαιρα στο νερό και με γρήγορες απλωτές κατάφεραν να σωθούν όλοι τους, ενώ ο Έλγιν σίγουρα θα τράβαγε τα μαλλιά του. Αυτό δεν το είχε υπολογίσει καθόλου, ο κατεργάλης. Ήταν σαν να έπεφτε ο ουρανός να τον πλακώσει.

Άνθρωπος με πείσμα, όμως, δεν το 'βαλε εύκολα κάτω. Από την άλλη κιόλας μέρα, με το που συνήλθε από το σοκ, πήρε τους δρόμους να συναντήσει τους άρχοντες του τόπου κι έκανε τα πάντα για να μπορέσει να σώσει το πολύτιμο φορτίο που 'χε πια βρεθεί κοντά στα ψάρια, μέσα στο νερό, στο βασίλειο του Ποσειδώνα.

Το πλοίο έμεινε στον βυθό του Αιγαίου περίπου έναν ολόκληρο μήνα. Ο λόρδος Έλγιν έτρεχε δεξιά κι αριστερά, χτυπούσε πόρτες, παρακαλούσε σαν τρελός για λίγη βοήθεια με το ψεύτικο χαρτί στα χέρια. Μεταχειρίστηκε κάθε πονηριά που γνώριζε. Πέρασε από όλες τις αρχές του νησιού και πρώτα πρώτα χτύπησε την πόρτα του Βρετανού πρόξενου στα Κύθηρα, ο πονηρός, λέγοντάς του πως τα κιβώτια έχουν μέσα πέτρες δικές του χωρίς καμιά μεγάλη αξία, βέβαια, αλλά πολύ σημαντικά για εκείνον και την οικογένειά του. Είπε κι άλλα ακαταλαβίστικα, όσα κατέβαζε το πονηρό μυαλό του, παρακαλώντας να τον βοηθήσουν να τα βγάλει από τον βυθό για να μεταφερθούν οπωσδήποτε στη Βρετανία, το γρηγορότερο, για το καλό όλων!

Ήταν τόσο το πάθος του για τον ελληνικό πολιτισμό που οι αρχές τον πίστεψαν έτσι που χτυπιόταν σαν τρελός, κανείς δεν έψαξε την αλήθεια ούτε πονηρεύτηκε που τον έβλεπε να αγωνίζεται για «ασήμαντες πέτρες», ζητώντας σώνει και καλά να του δώσουν δυνάμεις για

να ανασυρθούν όλα τα κιβώτια του πλοίου του από τον βυθό της θάλασσας.

Πες πες πες... κατάφερε και τους έψησε όλους, μέγλους και μικρούς στην εξουσία, να τον βοηθήσουν τον «καημένο τον ναυαγό». Μάλιστα μπόρεσε να φωνάξει τους καλύτερους και τους πιο θαρραλέους βουτηχτάδες από τις γειτονικές περιοχές για να τα καταφέρουν όσο γίνεται πιο γρήγορα, πληρώνοντας πολλά λεφτά εδώ κι εκεί. Ο Έλγιν πλήρωνε καλά κι οι άνθρωποι δε σκέφτονταν πολύ τότε, γιατί είχαν άλλα προβλήματα στο κεφάλι τους: να φάνε, να πιουν λίγο γάλα αυτοί και τα παιδιά τους που ήταν ζαλισμένοι απ' τη φτώχεια. Ως και Καλύμνιους σφουγγαράδες προσέλαβε ο αθεόφοβος αμέσως μετά τη βύθιση του *Μέντορα*, σε μια μεγάλααααλη προσπάθεια που κράτησε δυόμισι ολόκληρα χρόνια, παρακαλώ! Κι όλο αυτό το διάστημα ο Έλγιν παρακολουθούσε την επιχείρηση κι είχε χάσει τον ύπνο του, ο πεισματάρης «φίλος» μας!

Έτσι, μετά από πολύ κόπο, στο τέλος κατάφεραν να ανεβάσουν πάνω τα δεκαέξι από τα δεκαεφτά ξύλινα κιβώτια, το μεγαλύτερο δηλαδή μέρος από το πολύτιμο φορτίο του βυθισμένου σκάφους που, ακόμα και σήμερα, βρίσκεται βουτηγμένο σε βάθος πολλών μέτρων σε μια άκρη του Αβλέμονα. Οι Καλύμνιοι βουτηχτές κατέβαιναν εκείνες τις μέρες γυμνοί, σε βάθος είκοσι δύο και είκοσι τεσσάρων πολλές φορές μέτρων, κρατώντας την ανάσα τους δίχως να φορούν μάσκες γιατί δεν είχαν, αλλά ήθελαν να κερδίσουν χρήματα απ' τον πλού-

σιο Άγγλο. Λένε πως για να φτάσουν στο αμπάρι και να μπορέσουν να δέσουν τις κάσες με σκοινιά χρειάστηκε να σπάσουν το κατάστρωμα του πλοίου με λοστούς και με ό,τι σίδερο βρισκόταν στα χέρια τους.

Τελικά τα ελληνικά αγάλματα μια χειμωνιάτικη μέρα ταξίδεψαν οριστικά με ένα άλλο πλοίο για τη βροχερή Αγγλία. Στην αρχή χώρεσαν σε μια υγρή φυλακή, όπου δεν τρύπωνε φως, στη σκοτεινή αποθήκη της βίλας του λόρδου. Μετά από τέσσερα χρόνια ο Έλγιν τα παρουσίασε περήφανος σε κόσμο και κοκορευόταν μάλιστα πως τα απέκτησε με πολλούς κόπους και βάσανα κι επομένως του ανήκαν πια, γιατί τα πλήρωσε ακριβά. Γρήγορα, όμως, κατάλαβε πως δεν μπορούσε να τα συντηρήσει ο ίδιος κι ότι θα του στοίχιζαν ο κούκος αηδό-νι. Οι αγγλικές αρχές, που έμαθαν για τον κλεμμένο θησαυρό, πλησίασαν τον Έλγιν προκειμένου να αρπάξουν τη συλλογή του για το Βρετανικό Μουσείο τους.

Ύστερα από πολλές συζητήσεις και παζάρια, ο λόρδος συμφώνησε να πουλήσει τα γλυπτά αυτά για τριάντα χιλιάδες λίρες, με τον όρο να παραμείνει αδιαχώρηστη στο Βρετανικό Μουσείο όλη η συλλογή και να είναι ανοιχτή για επιθεώρηση. Παράλληλα ζήτησε να ονομάζεται στο εξής «Ελγίνεια Μάρμαρα». Ζήτησε ακόμα πολλές τιμές και δόξες γι' αυτόν και τα παιδιά και τα εγγόνια του.

Από τότε πέρασαν πολλά χρόνια κι ακόμα γίνονται προσπάθειες να ξαναπάρουμε πίσω τα μάρμαρα, αλλά μέχρι στιγμής όλες καταλήγουν σε ένα μεγάλο και φοβερό ναυάγιο σαν αυτό του Αβλέμονα. Άνθρωποι απλοί, όταν άνοιξαν πια τα μάτια τους, κι άνθρωποι μορφωμένοι, όταν ελευθερώθηκαν, φώναξαν να γυρίσουν πίσω τα δικά τους τα μάρμαρα. Μα ως τώρα φωνάζουν στου κουφού την πόρτα.

Κι είχαμε φέτος, στην έκτη τάξη, γραμμένη με ολοστρόγγυλα καλλιγραφικά γράμματα σε μια ξύλινη κορνίζα βαλμένη μια φράση του μεγάλου μας ποιητή Κωνσταντίνου Καβάφη, που όλο την κοίταγα στο μάθημα και μου έμεινε στο μυαλό, κι ας μην την καταλάβαινα:

«Η τιμιότης είναι η καλλιτέρα πολιτική και τιμιότης εις την περίπτωση των Ελγινείων Μαρμάρων σημαίνει απόδοσις».

Μα μια μέρα ρώτησα τον κύριο να μου την εξηγήσει. Εκείνος άφησε το μάθημα στη μέση και μας εξήγησε βουρκωμένος πως δεν υπάρχει πιο ωραίο πράγμα από το να είναι ένας άνθρωπος κι ένας λαός τίμιος, και στην περίπτωση των μαρμάρων του Παρθενώνα μας, που έκλεψε ο Έλγιν, τιμιότητα είναι να δοθούν πίσω στη γη που τα γέννησε.